THE SEMANTIC INTERPRETATION OF NOMINAL MEDICAL TERMS

Ionela Gușatu, Assist, PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract: This paper aims to present a new semantic approach of the Romanian medical terminology, and especially of the most common and general medical terms. This method is based on the generative lexicon which proposes a representation of the lexical meaning that is richer and better structured than other theories. Taking into account the generative lexicon, and particularly the qualia structure, we will discover the way in which some noun phrases in the medical terminology are formed.

Key words: semantic interpretation, noun phrase, medical terms, the generative lexicon, qualia structure

1. Lexiconul Generativ

În lucrarea sa, *The generative lexicon*[1], Pustejovsky propune o nouă abordare a sensului lexical şi anume lexiconul generativ. Acesta se remarcă printr-o reprezentare mai bogată a sensului cuvântului şi este structurat pe următoarele nivele: nivelul structurii de argumente (ARGSTR), nivelul structurii de evenimente (EVENSTR) şi nivelul structurii de caracteristici (QUALIA).

1.1. Structura de argumente prezintă tipurile posibile de argumente pe care le poate selecta o unitate lexicală: argumentele autentice (1a), argumentele implicite (1b), argumentele cvasi-pleonastice (1c) şi adjuncţii (1d):

(1) *a. Ion a plecat.*
b. Ion a construit o casă din cărămidă.
c. Ion a dansat un vals.
d. Ion a plecat marţi.

1.2. Structura de evenimente se referă la tipul de bază al evenimentului şi la posibila structură internă a acestuia. În această categorie intră stările, procesele şi tranziţiile. De exemplu, în (2), avem două subevenimente: un proces şi o stare. Relaţia temporală este redată cu ajutorul restricţiei $<_\alpha$, care arată că evenimentul este compus din două subevenimente dintre care unul îl precedă pe celălalt (e_1 precedă e_2), iar atributul ACCENT reliefează unul dintre subevenimete (e_1).

(2)
$$\begin{bmatrix} \text{dezvoltare} \\ EVENSTR = \begin{bmatrix} E_1 & = & proces \\ E_2 & = & stare \\ RESTR & = & <_\alpha \\ ACCENT & = & e_1 \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

1.3. Structura de caracteristici menţionează patru caracteristici de bază ale sensului cuvântului: rolul *CONSTITUTIVE,* rolul *FORMAL,* rolul *TELIC* şi rolul *AGENTIVE.*

Rolul *CONSTITUTIVE* prezintă relaţia dintre un obiect şi părţile lui constituente: material, elemente componente. Rolul *FORMAL* se referă la cel care distinge obiectul într-un domeniu mai larg, de exemplu caracteristicile fizice precum orientare, formă, dimensiune, etc. Rolul *TELIC* specifică scopul şi funcţia obiectului, iar rolul *AGENTIVE*

[1] Pustejovsky, James, 1995, *The Generative Lexicon*, The MIT Press, London.

BDD-V61 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:58 UTC)

menţionează factorii implicaţi în originea obiectului sau „producerea acestuia”: artefact, creator.

Structura de caracteristici a termenului *nuvelă* este reprezentată în (3) şi interpretată astfel: *nuvela* este o naraţiune (rolul *CONSTITUTIVE*) care apare de obicei sub forma unei cărţi (rolul *FORMAL*) şi care a fost scrisă (rolul A*GENTIVE*) cu scopul de a fi citită (rolul *TELIC*).

(3)
$$\begin{bmatrix} \text{nuvela} & & \\ QUALIA = & \begin{bmatrix} CONST & = & naratiune \\ FORMAL & = & carte \\ TELIC & = & de\,citit \\ AGENT & = & scris \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

După cum vom vedea în cele ce urmează, toate aceste informaţii sunt absolut necesare în interpretarea structurilor nominale. Folosindu-ne de teoria lexiconului generativ, ne vom îndrepta atenţia asupra unor aspecte ale terminologiei medicale româneşti, şi mai ales asupra celei populare şi vom prezenta modul în care s-au format unele unităţi terminologice.

2. Lexiconul Generativ şi terminologia medicală

Sintagmele nominale de terminologie medicală pe care le avem în vedere pot fi grupate în următoarele categorii: grupuri care descriu părţi ale corpului, grupuri care descriu afecţiuni şi alte sintagme terminologice. Cea de-a doua categorie admite subdiviziuni care vor fi menţionate în cursul analizei.

2.1. Grupuri nominale care descriu părţi ale corpului

Printre cele mai des întâlnite sintagme folosite în descrierea unor părţi ale corpului, se pot menţiona:

(4) *tendonul lui Ahile*, *osul pieptului* (sternul), *fluierul piciorului* (tibia), *cerul gurii*(bolta palatină), *moalele capului* (fontanela), *buricul degetului* (vârful degetului), *coada ochiului* (unghiul extern al ochiului), *ouşorul genunchiului* (rotula), *podul palmei, etc*.

În (4), grupul nominal *tendonul lui Ahile* este format din centrul *tendonul* şi din complementul *Ahile*. Lexiconul generativ explică expansiunea grupului nominal prin caracteristica CONSTITUTIVE: x este parte din y.

(5) *a.*
$$\begin{bmatrix} \text{tendon} & & & \\ ARGSTR & = & [ARG1 & = & x:inanimat] \\ QUALIA & = & [FORMAL & = & x] \end{bmatrix}$$

b.
$$\begin{bmatrix} \text{Ahile} & & & \\ ARGSTR & = & [ARG1 & = & y:uman] \\ QUALIA & = & [FORMAL & = & y] \end{bmatrix}$$

c.
$$\begin{bmatrix} \text{tendonul lui Ahile} & & & \\ ARGSTR & = & \begin{bmatrix} ARG1 & = & x:inanimat \\ D-ARG & = & y:uman \end{bmatrix} \\ QUALIA & = & [CONST & = & parte(x,y)] \end{bmatrix}$$

2.2. Grupuri nominale care descriu afecţiuni

Numeroase sunt şi sintagmele care au ca centru termenii *boală, durere, cancer* şi *sindrom.*

2.2.1. Boală

BDD-V61 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:58 UTC)

Centrul *boală* apare cel mai adesea în grupuri nominale care descriu partea corpului afectată:

(6) *boală de cap, boală de ochi, boală de piele, boală de plămâni, boală de sânge, boală de rinichi, boală de inimă, etc.*

În acest caz, componenta semantică care face posibilă alipirea adjunctului de centru este componenta FORMAL.

(7) *a.*
$$\begin{bmatrix} \text{boala} \\ ARGSTR = \begin{bmatrix} ARG1 = x:boala \\ D-ARG = y:cap \end{bmatrix} \\ EVENSTR = [E_1 = stare] \\ QUALIA = [FORMAL = boala(x)] \end{bmatrix}$$

b.
$$\begin{bmatrix} \text{boala de cap} \\ ARGSTR = \begin{bmatrix} ARG1 = x:boala \\ D-ARG = y:cap \end{bmatrix} \\ EVENSTR = [E_1 = stare] \\ QUALIA = [FORMAL = boala(x) \wedge cap(y,e1)] \end{bmatrix}$$

Centrul *boală* apare de asemenea în grupuri nominale care denumesc agentul:

(8) *a. boală de apă (hidropizie), boală de zahăr (diabet), boală de grăsime (obezitate).*

b.
$$\begin{bmatrix} \text{boala de grasime} \\ ARGSTR = \begin{bmatrix} ARG1 = x \\ D-ARG = y \end{bmatrix} \\ EVENSTR = [E_1 = stare] \\ QUALIA = \begin{bmatrix} FORMAL = x \\ AGENTIVE = \text{grasime} \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

Analizând exemplul din (8b), observăm că AGENTIVE este componenta relevantă pentru expansiunea centrilor din (8). Tot în această categorie intră şi grupurile nominale *boala turcilor (ciumă), boala franţuzească (sifilis), boala englezească (rahitism)*, *boală porcească* (gripă porcină), *boală păsărească* (gripă aviară) dar şi grupurile nominale *boală din naştere* şi *boala supărării* (tiroidita autoimună). Toate acestea specifică proveniența numelui-centru exprimat prin termenul *boală*. În cazul grupurilor nominale precum *boala Parkinson, boala Alzheimer, boala Paget,* componenta AGENTIVE descrie pe cel care a descoperit această boală. Centrul *boală* apare şi în grupuri nominale care desemnează persoanele care experimentează boala: *boala copiilor (epilepsie), boală bărbătească (blenoragie), boli lumeşti (venerice).* Centrul *boală* apare şi alături de adjective calificative care descriu durata: *boală subită (apoplexie), boală mare (febră tifoidă).* Pentru această categorie este relevantă componenta FORMAL. Simptomele bolii apar în grupuri nominale cu adjunct grup prepoziţional: *boală cu năduşeli (astm), boală cu tuse seacă (tuberculoză).* În acest caz, componenta CONSTITUTIVE face posibilă alipirea adjunctului de centru.

(9)
$$\begin{bmatrix} \text{boala cu naduseli} \\ ARGSTR = \begin{bmatrix} ARG1 = x \\ D-ARG = y \end{bmatrix} \\ EVENSTR = [E_1 = stare] \\ QUALIA = \begin{bmatrix} FORMAL = x \\ CONST = \text{naduseli} \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

BDD-V61 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:58 UTC)

În unele sintagme, termenul *boală* este înlocuit de unul din sinonimele acestuia şi anume de *afecţiune* (10a) sau *tulburare* (10b). Şi în acest caz, componenta FORMAL (10c) este relevantă pentru expansiunea centrului.

(10) *a. afecţiuni ale tendonului lui Ahile, afecţiuni ale ochiului, afecţiuni ale ficatului, afecţiuni ale tiroidei, afecţiuni ale sistemului digestiv, etc.*

b. tulburări de sănătate, tulburare mintală, tulburare a creierului, tulburare a ficatului, tulburare de personalitate, tulburări de vedere, tulburări de limbaj, etc.

c. $\left[\begin{array}{lll} \text{tulburari de vedere} & & \\ ARGSTR & = & \left[\begin{array}{lll} ARG1 & = & x:tulburari \\ D-ARG & = & y:vedere \end{array}\right] \\ EVENSTR & = & [E_1 = stare] \\ QUALIA & = & [FORMAL = tulburare(x) \wedge vedere(e1,y)] \end{array}\right]$

Pe lângă termenii medicali de mai sus care descriu boli şi care includ termenul *boală* în compoziţia lor, mai sunt şi alţii care îl exclud:

(11) *aţă la limbă (frâu lingual), bătăi de inimă (palpitaţii, tahicardie), apă la genunchi (bursita), apă la plămâni (pleurizie), aprindere de plămâni (pneumonia), greutate la stomac (indigestie), încurcătură de maţe (ocluzie intestinală), mirosul gurii (halena), piatră la fiere (litiază vezicală), piatră la rinichi (litiază renală), buză de iepure (malformaţie congenitală a feţei), etc.*

Şi în cazul acestora, componenta relevantă pentru expansiunea centrului este FORMAL:

(12) *a.* $\left[\begin{array}{lll} \text{ata} & & \\ ARGSTR & = & \left[\begin{array}{lll} ARG1 & = & x:ata \\ D-ARG & = & y \end{array}\right] \\ EVENSTR & = & \left[\begin{array}{lll} E_1 & = & stare \\ E_2 & = & proces \\ ACCENT & = & e_2 \end{array}\right] \\ QUALIA & = & [TELIC = a\ lega(x,y,e_2)] \end{array}\right]$

b. $\left[\begin{array}{lll} \text{ata la limba} & & \\ ARGSTR & = & \left[\begin{array}{lll} ARG1 & = & x:ata \\ D-ARG & = & y:\text{limba} \end{array}\right] \\ EVENSTR & = & \left[\begin{array}{lll} E_1 & = & stare \\ E_2 & = & proces \\ ACCENT & = & e_2 \end{array}\right] \\ QUALIA & = & \left[\begin{array}{lll} FORMAL & = & x \\ TELIC & = & a\ lega(x,y,e_2) \end{array}\right] \end{array}\right]$

Alţi termeni medicali, precum cei din (13), evidenţiază evenimentul descris de numele centru. Aceştia apar în grupuri nominale formate dintr-un nume-centru însoţit de un grup prepoziţional care prezintă numele organului afectat.

(13) *astupare în piept (anghină), bătaie de inimă (aritmie), opărirea urechilor (catar otic), împietrire de pântece (constipaţie), încurcătură de maţe (jalapa), aprindere[2] de maţe (enterită), aprindere de creieri (meningită, encefalită), aprindere de plămâni*

[2] În limbajul medical popular, termenul *aprindere* se referă la *febră* sau la *inflamarea* unui organ.

BDD-V61 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:58 UTC)

(pneumonie), asudarea mâinilor sau a picioarelor (polihidroză), albăstrirea ochilor (glaucom), etc.

Analizând reprezentarea semantică din (14), observăm că şi de data aceasta componenta FORMAL este relevantă pentru expansiunea centrului.

(14) *a.*
$$\begin{bmatrix} \text{astupare} & & \\ ARGSTR & = & \begin{bmatrix} ARG1 & = & x \\ D-ARG & = & y \end{bmatrix} \\ EVENSTR & = & \begin{bmatrix} E_1 & = & stare \\ E_2 & = & proces \\ ACCENT & = & e_2 \end{bmatrix} \\ QUALIA & = & [FORMAL = x] \end{bmatrix}$$

b.
$$\begin{bmatrix} \text{astupare în piept} & & \\ ARGSTR & = & [ARG1 = x] \\ EVENSTR & = & \begin{bmatrix} E_1 & = & stare \\ E_2 & = & proces \\ ACCENT & = & e_2 \end{bmatrix} \\ QUALIA & = & [FORMAL = astupare(x) \wedge piept(e_2, y)] \end{bmatrix}$$

2.2.2. Durere

Centrul *durere* apare însoţit de grupuri prepoziţionale care reprezintă părţi ale corpului (15a) şi de adjective calificative (15b). Ca şi în cazul centrului *boală,* componenta semantică relevantă pentru expansiunea centrului *durere* este FORMAL (15c).

(15) *a. durere de cap (cefalee), durere de gât, durere de stomac, durere de oase, durere de ochi, durere de spate, durere de dinţi, etc.*

b. durere mare, durere acută, durere cronică, durere pulsatilă, etc.

c.
$$\begin{bmatrix} \text{durere de cap} & & \\ ARGSTR & = & \begin{bmatrix} ARG1 & = & x:durere \\ D-ARG & = & y:cap \end{bmatrix} \\ EVENSTR & = & [E_1 = stare] \\ QUALIA & = & [FORMAL = durere(x) \wedge cap(y, e1)] \end{bmatrix}$$

2.2.3. Cancer

Centrul *cancer* apare însoţit doar de grupuri prepoziţionale care reprezintă părţi ale corpului (16). Şi în cazul acestuia, componenta semantică relevantă pentru expansiunea centrului este FORMAL.

(16) *a. cancer de colon, cancer de col uterin, cancer de sân, cancer de pancreas, cancer de prostată, cancer la stomac, etc.*

b.
$$\begin{bmatrix} \text{cancer de colon} & & \\ ARGSTR & = & \begin{bmatrix} ARG1 & = & x:cancer \\ D-ARG & = & y:colon \end{bmatrix} \\ EVENSTR & = & [E_1 = stare] \\ QUALIA & = & [FORMAL = cancer(x) \wedge colon(y, e1)] \end{bmatrix}$$

2.2.4. Sindrom

Centrul *sindrom* apare însoţit de grupuri nominale care descriu pe cel care a descoperit această boală şi de grupuri prepoziţionale care explică în ceea ce constă

BDD-V61 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:58 UTC)

afecţiunea. De aici rezultă că AGENTIVE, FORMAL şi CONSTITUTIVE sunt componentele semantice relevante pentru expansiunea centrului.

(17) *a. Sindromul Asperger, Sindromul Ganser, Sindromul Münchausen, Sindromul Down, Sindromul Tourette, sindrom de depleţie de sodiu, sindrom de reacţie inflamatorie generalizată, sindrom de canal carpian/tarsian, sindrom de sinus carotidian, etc.*

b.
$$\begin{bmatrix} \text{sindrom de depletie de sodiu} & & \\ ARGSTR & = & \begin{bmatrix} ARG1 & = & x \\ D-ARG & = & y \end{bmatrix} \\ EVENSTR & = & [E_1 = stare] \\ QUALIA & = & \begin{bmatrix} FORMAL & = & x \\ CONST & = & depletie\ de\ sodiu \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

2.3. Alte grupuri nominale medicale

Pe lângă termenii mai sus menţionaţi, care sunt cel mai des întâlniţi în literatura de specialitate, mai întâlnim şi alţi termeni precum cei din (18) care sunt formaţi dintr-un centru nume şi dintr-un grup prepoziţional sau grup nominal şi a căror expansiune se poate explica tot printr-una din caracteristicile FORMAL, CONSTITUTIVE, AGENTIVE sau TELIC.

(18) *celulă cu bastonaş, celulă ciliată, celulă cu con, celulă în coşuleţ, celule Kupffer, celule Langerhans, celule Sezary, celulă gazdă, celulă permisivă, indice de masă corporală, transfuzie de sânge, transplant de organ, tremor de acţiune, tremor de repaus, chinurile facerii* (travaliu), *etc.*

3. Concluzii

După cum am văzut, terminologia medicală (atât cea populară cât şi cea specializată) îşi găseşte o uşoară explicaţie cu ajutorul lexiconului generativ şi mai ales cu ajutorul structurii de caracteristici.

4. Bibliografie:

1. Katz, Jerrold J., Fodor, Jerry A., 1963, *The structure of semantic theory*, Language 39, pp.170-210.
2. Pustejovsky, James, 1995, *The Generative Lexicon*, The MIT Press, London.

BDD-V61 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:58:58 UTC)